

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. שומר אבידה ... כשומר חנם... כשומר שכר.....1
- ב. שרו ליה רבנן לאשתמושי בגוייהו והוה ליה שואל עלייהו ... כיון דשרו ליה רבנן לאשתמושי בגוייהו כמאן דאשתמש בגוייהו דמי וחייב באחריותן.....3
- ג. הנהו זוזי דיתמי ... מהו לאשתמושי בגוייהו ... מעות אבידה דלא טרה בהו לא והני כמעות אבידה דמו.....3
- ד. מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן אבל לא ילמוד בהן בתחילה ולא יקרא אחר עמו.....4
- ה. מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום ושומחה לצרכה אבל לא לכבודו.....4
- ו. כלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן לצרכן אבל לא לשחקן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבוא אליהו.....5
- ז. מצא שק או קופה וכל דבר שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול.....6
- ח. המוצא תפילין בשוק שם דמיהן ומניחן לאלתר ... תפילין בי בר חבו משכח שכיחי 7
- ט. השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאלנו לאחר פותחו וקורא בו ובלבד שלא ילמוד בו בתחילה ולא יקרא אחר עמו.....7
- י. המפקיד ספר תורה אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו אם בשבילו פתחו אסור.....8
- יא. אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר.....8
- יב. הא בחד והא בתרי ... הא בידא והא בחוטרא.....11

דף כט.

א. שומר אבידה ... כשומר חנם... כשומר שכר

כבר התבאר במסכת ב"ק דף נו: שאבידה¹ שנתחייב בה בהשבה ובהכרזה, כל זמן שהיא ברשותו חייב למפל בה ולהשתדל בתקנתה שלא תפסד, וגם

¹ שו"ע ונו"כ רס"ז יז

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לטרות ולהשביחה, כדרך שבני אדם מטפלים בשלהם, ואפילו בשבת דבר מועט חייב לטפל. וכל זמן שעוסק בתקנת האבידה, יש לו דין עוסק במצוה, שפטור משאר מצוות².

חייב לשמור האבידה כדרך השומרים³, ואין די במה שמניח עם שאר הפצים שלו⁴, ויש אומרים⁵ שיש לו דין שומר שכר⁶ שחייב בגניבה ואבידה, ויש אומרים⁷ שאינו אלא כשומר חנם.

יש אומרים⁸ שיכול המוצא למסור האבידה לכל מי שנאמן עליו לשמרה, אף על פי ששאר השומרים אסורים לעשות כן.

² סמ"ע סימן רסז ס"ק טז, והיינו פרוטה דר' יוסף

³ באור שמח פ"ד מה' נזקי ממון הלכה ד' מסתפק בשומר אבידה אם חייב בנזקין שתזיק האבידה, וזה ברור שהבעלים פטור, שאנוס הוא, אבל לגבי המוצא מצדד לומר דתליא בפלוגתא, שאם נאמר שנעשה ש"ש משום פרוטה דר"י, הרי הוא ככל שומר דעלמא וחייב בנזקי האבידה, אבל מטעם דרחמנא שעבדיה אפשר שלא חייבתו תורה אלא לטובת בעל האבידה, ואפילו אם נאמר שדינו כש"ח עכ"פ שלא תזיק הבהמה, מסתבר שאינו חייב בשמירה מעולה כשומר שכר, עיין שם, ועי' פני יהושע (ב"ק דף נו ע"א) דחייב בשמירה מעולה כשומר שכר, כיון דנקמה ניגרא ברייתא.

⁴ שו"ע הרב הלכות מציאה סעיף כט ופשוט הוא שלכו"ע עכ"פ שומר חנם הוא, וסיים שבשלו רשאי להניחם במקום שירצה, ואינו רשאי בשל אחרים כי אם במקום משתמר. ועיין סימן שמח סעיף ז, ומשמע שם שהמחזיק רכוש גנוב, שדינו כשומר אבידה, אם החזיר לגנוב מחמת שיש לו טענה על הגנוב פטור וצ"ע.

⁵ שו"ע ונו"כ שם טז ושכרו הוא מה שנהנה שאינו צריך לתת פרוטה לעני בשעה שמטפל באבידה, והיינו פרוטה דרב יוסף, אבל משום שכר המצוה כתב הקצה"ח סימן שו סק"ז שאינו נעשה שומר שכר, משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו. ובדברי חיים דיני שומרים סימן יט בהג"ה מבין המחבר כתב דלא שייך לומר שבשכר המצוה יהא כש"ש, שכל השומרים מתחייבים משום שהתורה ירדה לסוף דעת בני אדם שבכך מתחייבים, ואם מרווח פרוטה דר"י הרי יש לו שכר, אף על פי שבע"כ הוא חייב בכך, אבל משום שכר מצוה לחוד כשחייב מן הדין לעשות המצוה, לא מסתבר שמתחייב בכך, ובאמרי בינה דיני דיינים סימן ל' מתרין בסברא זו קושית היש"ש שבגמרא בלישנא בתרא אמרו הטעם שהוא ש"ש משום דרחמנא חייביה, ולא משום פרוטה דר"י, והרי קי"ל הלכה בלישנא בתרא, והעלה שבאמת מכה שני הטעמים יחד נעשה ש"ש, עיין שם.

⁶ כתב בשו"ת מנחת יעקב סימן טו שאפילו אומר המוצא שאינו רוצה ליהנות מפרוטה דר"י, שאף אם יבא עני יתן לו, מ"מ נעשה ש"ש, כיון שראוי לבא לידי הנאה, והביא ראיה מההיא דשלחני שנעשה ש"ש משום הנאת שימוש אף על פי שלא השתמש, ואינו יכול לומר שלא היה ברצונו להשתמש בהם, עיין שם, ועי' שו"ת בית שלמה או"ח סימן נו בהג"ה מבין המחבר.

⁷ רמ"א שם, משום דפרוטה דר"י לא שכחא, וכתב הנה"מ סק"ג שלשיטה זו אף על פי שבא עני ולא נתן לו אינו נעשה ש"ש, דכיון שלא קיבלה ע"ד כן ולא נעשה ש"ש מתחלה, אינו נעשה ש"ש משום הנאה הבאה לו ממילא, עיין שם. ובעיקר הפלוגתא הכריעו הסמ"ע והש"ך דהוי ספיקא דדינא ואין מוציאין מיד המוחזק.

⁸ שו"ע הרב שם סעיף לב, אף על פי שבפקדון אינו רשאי לעשות כן, שלא נעשה עליו שומר אלא ממצות המקום, ושלוחו של אדם כמותו. ונראה שלמד כן מדברי הרשב"א בתשובה שהביא הב"י בסימן רלה, ועי' מחנ"א הלכות שומרים סימן יד.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

**ב. שרו ליה רבנן לאשתמושי בגוייהו והוה ליה שואל עלייהו
... כיון דשרו ליה רבנן לאשתמושי בגוייהו כמאן
דאישתמש בגוייהו דמי וחייב באחריותן**

כבר התבאר לעיל דף כח: שהמוכר אבידה מותר לו להשתמש בדמיה⁹, ויש
אומרים¹⁰ שאפילו לא השתמש בהם כבר נתחייב אפילו באונסין, ויש
אומרים¹¹ שכל זמן שלא השתמש בהם אינו אלא כשומר שכר. אבל לאחר
שהשתמש בהם לכו"ע חייב באונסין. ואפילו גמר מלהשתמש אינו נפטר
מחיובו כשואל¹².

דף כט:

**ג. הנהו זוזי דיתמי ... מהו לאשתמושי בגוייהו ... מעות
אבידה דלא טרח בהו לא והני כמעות אבידה דמו**

כל האמור לעיל שחייב באונסי דמי האבידה אינו אלא משום שיש לו רשות
להשתמש בהן והתירו לו מפני שטרח להטפל בה, אבל אם מעא מעות לא
התירו לו להשתמש בהן, לפיכך אם אברו באונס פטור שהמוצא מעות¹³
אסור לו להשתמש בהן, ולא להלוותם לא לעצמו ולא לאחרים, ודינו עליהם
כשומר אבידה שנחלקו הפוסקים אם דינו כשומר שכר או כשומר הנם.

⁹ בגמרא אמרו הטעם משום שטרח בה, משא"כ כשמצא מעות אסור להשתמש בהם שלא טרח בהם, והרא"ש
(סימן טז) מסתפק בדמי תפילין שמותר למכרן אף על פי שלא טרח בהם, אם מותר להשתמש בדמים.

¹⁰ שו"ע ונו"כ שם כה דכיון שיש לו רשות להשתמש בהם הרי אצלו כשאלה.

¹¹ סמ"ע שם ס"ק לח לשיטת הרמ"א.

¹² פתחי חושן שם פרקו הערה מא

¹³ שו"ע ונו"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ד. מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן אבל לא ילמוד בהן בתחילה ולא יקרא אחר עמו

מצא ספרים¹⁴ קורא בהם אחת לשלשים יום, ולכל הפחות גוללן כל ל' יום מתחלתן לסופן¹⁵. וכל השיעורים שהוזכרו נאמרו בספרים הכתובים על קלף ובגלילה, ובזמננו השיעורים אחרים, ויש לשער בכל דבר לפי מה שהוא¹⁶.

ולא יקרא בהן אפילו בשעת גלילתן בדרך שאפשר שיבא לידי הפסד¹⁷, כגון בתנ"ך דבר שלא למד מעולם, בש"ס ופוסקים אפילו פעם שניה אסור, ולא יקרא פרשה וישנה, שבכל אלה יש שהייה ועיון ומושך אילך ואילך והספר מתקלקל¹⁸, ולא יהיו שנים קוראים בשני ענינים בבת אחת, אבל קוראים שנים בענין אחד ולא שלשה.

ה. מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום ושוטחה לצרכה אבל לא לכבודו

¹⁴ שו"ע ונו"כ רסז כ

¹⁵ וכן אם אינו יודע לקרות

¹⁶ פתחי הושן חלק ג פרק הערה מג

¹⁷ בשו"ע הרב העתיק בלשון אחר, וכתב (סעיף כה), ואם מצא ספרים גוללן מתחלתן לסופן כדי שיכנס בהן אויר, וכשהוא פותחן לגוללן לצורכן יש לו רשות לקרות בהם, ולכאורה הוא היפך ממשמעות לשון השו"ע, ואף על פי שאין נ"מ לדינא, שלכו"ע מותר לקרות בהן אנב גלילה, ושלא לצרכן אסור,

¹⁸ סמ"ע שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אסור המוצא להשתמש באבידה לצרכו¹⁹, אפילו כשהתשמיש הוא גם לצורך האבידה²⁰, אם יש חשש שתפסד על ידי כך²¹, ויש אומרים²² שבדבר שאינו נפסד כלל ואין הבעלים מקפיד, באופן שמותר לו להשתמש בפקדון חבירו שלא מדעתו, מותר גם באבידה אפילו לצרכו בלבד, וכן יש מתירין²³ להשתמש בתפילין שנמצא ולהניחם.

לפיכך מצא בגד²⁴ של צמר²⁵ מנערו אחת לשלשים יום כדי שלא יפסד, ולא ינערנו באופן שעלול לבא לידי הפסד.

ו. כלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן לצרכן אבל לא לשחקן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבוא אליהו

מצא כלי עץ²⁶ משתמש בו לצורכו כדי שלא ירקב, כלי נחושת משתמש בו בחמין ובצונן, אבל לא יתנו על גבי האש מפני שמשחיקו, כלי כסף משתמש

¹⁹ שו"ע ונו"כ שם יח

²⁰ ואף על גב דבעיא דלא איפשיטא היא, ספק גזל הוא ולחומרא. ועיי' שו"ת פרי יצחק ח"ב סימן נו. וכתב במחנ"א ה' גזילה סימן כא עפ"י דברי הרמב"ן ששואל שלא מדעת אינו חייב באונסין אלא כשכל הנאה שלו, א"כ כשנשתמש לצרכו ולצרכה, אינו נעשה שואל להתחייב באונסין, ודלא כדעת הרש"ך ח"א סימן קעה

²¹ סמ"ע שם יא שהטעם שאסרו לשמוח לצרכו ולצרכה הוא שמא ישכחנה ותגנב, וכן העתיק בשו"ע הרב, אבל בנה"מ (חידושים סק"י) כתב שהחשש הוא שמא ישחנה לצרכו לבד, ותיבת ויגנב ט"ס הוא, והוא עפ"י דברי התוס' וכן העתיק בערוה"ש בדעת הנה"מ, ולפי"ז לעולם אסור

²² נה"מ סק"ד בשם התוס', וכ"כ בשו"ע הרב סעיף כה לגבי פקדון, שאם יודע בבירור שאין הבעלים מקפיד מותר להשתמש בו, ואצ"ל אם הוא דבר שאין דרך בני אדם להקפיד כלל מפני שאין חשש הפסד וקלקול (ומ"מ משמע שבמעוה אסור להשתמש, ואפשר הטעם משום שמוציאן לגמרי), אבל תשמיש שמקצת בני אדם מקפידים עליו מפני חשש קלקול, אף על פי שהוא חשש רחוק, אסור בין באבידה ובין בפקדון, וסיים שלענין פקדון יש אוסרים אפילו בדבר שאין דרך בני אדם להקפיד כלל, משום איסור שליחת יד.

²³ עיי' ש"ך סימן עב סק"ח שהביא קושית הראשונים למה אסרו להשתמש בתפילין שמצא רק כששם דמיהן, והרי מותר להשתמש בתפילין של חבירו שלא מדעתו משום דניחא ליה לאיניש דליעבד מצוה כממונו, כמ"ש באו"ח סימן יד, ותירץ הש"ך דאד"נ דרך ארעי מותר ולא אסרו אלא דרך קבע, ובספרים אפילו דרך ארעי אסור, ובשם הד"מ באו"ח סימן יד כתב שלעולם מותר להשתמש בתפילין, ומה שאמרו שם דמיהן ומניהן, היינו כשאינו רוצה לצאת המצוה בתפילין של אחרים, שמותר לשום וליתן דמיהן כדי לקנותם, אבל אם רוצה לצאת בתפילין שאולים מותר אפילו בלא שומא.

²⁴ שו"ע ונו"כ שם

²⁵ ועיי' סמ"ע סק"כ שכתב בדעת המחבר שבשל פשתן לא ינערנו כלל, וכן פסק בשו"ע הרב. ופשוט שבכל בגד תלוי לפי המציאות.

²⁶ שו"ע ונו"כ יט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

בצונן אבל לא בחמין, מגרפות וקרדומות משתמש בדברים הרכים אבל לא בקשים, כלי זהב וכלי זכוכית לא ישתמש בהם כלל. וכל זה שיערו חז"ל שהן לצרכן ולא יותר. ובכל אלו שמותר להשתמש בהן לצרכן מותר ליהנות מהם אגב תשמישן²⁷.

ז. מצא שק או קופה וכל דבר שאין דרכו ליטול הרי זה לא

יטול

היה המוצא²⁸ חכם או זקן מכובד²⁹, והאבידה מדברים שאין דרכו ליטול בשוק, שגם אילו היתה האבידה שלו לא היה מטפל בה, אינו חייב מן הדין להחזיר בשל הבירו. ומ"מ מדרך הישר והטוב יש אומרים³⁰ שעליו להחזיר אף על פי שאינה לפי כבודו, וי"א³¹ שאם הוא תלמיד חכם אסור לו לזלזל בכבוד תורתו ולהחזיר במקום שלא הייבתו תורה, ואם רוצה לעשות לפנים משורת הדין, ישלם לבעל האבידה מכיסו³².

²⁷ פתחי חושן חלק ב פרקו הערה טו

²⁸ שו"ע ונו"כ רסג א

²⁹ וכתב בשו"ע הרב סעיף לו שה"ה מי שאינו ת"ח ולא זקן מכובד, אלא הוא איש נכבד מחמת עושר או משפחה או ד"א, ומתבייש מהבריות שיודעים מעלתו, ועי' בקו"א שם. וסיים, אבל מי שאינו חשוב בעיני הבריות רק שמגביה דעתו ומחשב את עצמו ומתבייש בזה מהבריות, ובעיניהם אין זו חרפה לו, ה"ז חייב מן הדין להחזיר, אף על פי שאילו היה שלו לא היה מחזירם לעצמו, ואצ"ל אם לא היה מחזירם מחמת הטורה, שלא היה חפץ לטרוח לישא אותם לביתו הואיל והם כלים פחותים ודמיהם מועטים, ולא מפני שאינם לפי כבודו, שהוא חייב מן הדין לטרוח בהם עד שיגיעו לרשות בעלים, כי בשלו הוא רשאי לוותר על ממונו מפני טורח גופו, ולא בשל הבירו, שהתורה לא חסה אלא על כבוד הבריות ולא על טורח הגוף, ואפילו טורח מרובה מאד על שוה פרוטה אחת, ע"כ. ועי' שו"ת פרי יצחק ח"א מסימן נב ואילך, ובסימן נו מחדש שבבזיון גדול, כגון שהוא ערום, אף על פי שבשלו לא היה חס על כבודו מפני הפסד ממונו, בשל אחרים פטור.

³⁰ שו"ע ונו"כ שם ג

³¹ בשו"ת חות יאיר סימן רה כתב דכ"ש בשאין המצוה מוטלת עליו, שאסור לו להתבזות ולוותר על כבודו, ודוקא כשיש צד בזיון, אבל כשאין בזיון אלא שאינו לפי כבודו, הרי קיי"ל ת"ח שמחל על כבודו כבודו מחול (עי' ברכ"י חו"מ סימן ז סעיף טו), ומצדד לומר שאדם מפורסם בחסידות, והיינו שידוע שדרכו לוותר על כבודו, מותר. וסיים דהיינו דוקא במצוות שבין אדם לחבירו, אבל במצוות שבין אדם למקום, מציינו לגדולי הדור שעסקו בעשיית סוכה ובשאיבת מים למצות וכדומה, ועי' פנים במשפט סימן ח. ובערוה"ש כתב דדוקא מכובד מחמת תורתו, אבל מכובד מחמת עשרו מותר לוותר על כבודו ולהחזיר.

³² מ"א שם, וכתב בשו"ע הרב סעיף לה שאם אינו יודע של מי האבידה, וא"כ אינו יודע למי לשלם, שוב אינו יכול לצאת ידי הכל, דממ"נ יש כאן איסור, ועי' בקו"א שם. ומהריק"ש כתב שאם בעל נפש הוא ורוצה לצאת ידי כל השיטות, ימתין שם עד שיבא אחר ויחזירה. ובסמ"ע שם סק"ג נראה דבכל ספק בהשבה יוצא כשמשלם מכיסו, אבל בחידושי הפלא"ה כתב שאינו יוצא בזה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ח. המוצא תפילין בשוק שם דמיהן ומניחן לאלתר ... תפילין בי בר חבז משכח שניחי

אסור למכור האבידה³³ ולהניח המעות³⁴, שאדם רוצה בשלו³⁵. אבל בתפילין³⁶ שהוא דבר המצוי לקנות³⁷ והוא מצוה³⁸, אמרינן ניהא ליה דליעבד מצוה בממונו ולא איכפת לו אם ימכרם³⁹, ולכן לאחר שהכריז ולא באו לדרוש⁴⁰, מותר לו לשום דמיהן ולהניחם, אבל בשאר דברים אסור. ויש אומרים⁴¹ שהוא הדין בכל דבר שמצוי לקנות תמיד אין המוצא חייב לשמור החפץ, ויכול למכור ולהניח דמיו.

וזהו דוקא בזמנם⁴² שלא היו מקפידים על סופר מיוחד, אבל בזמננו שידוע שיש הרבה מקפידים על תפילין מסופר שהוא מכירו, וכן בעשיית התפילין, לא שייך לומר תפילין משכח שכיחא ואסור למכרן, וכן אם בא בעל האבידה חייב להחזיר לו ולא דמיהם.

ט. השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאלנו לאחר פותחו וקורא בו ובלבד שלא ילמוד בו בתחילה ולא יקרא אחר עמו

³³ עיי' שו"ע הרב סעיף ב שכתב לשיטת הש"ך שביאוש שלא מדעת מותר להשתמש בו, ה"ה שמותר למכרו ולהניח המעות עד שיתברר של מי הוא.

³⁴ שו"ע ונו"כ רסו כב

³⁵ רק אם צריך להוציא הוצאות כגון בבעלי חיים התבאר לעיל דף כח: שמוכר עיי"ש

³⁶ שו"ע ונו"כ שם כא

³⁷ כיון שתמיד יוכל למצוא תפילין כשרים לקנות, ולא נעשו אלא למצותן

³⁸ וכתב בשו"ת חבצלת השרון חו"מ סימן כח דה"ה מלית.

³⁹ ש"ך וסמ"ע שם

⁴⁰ בשו"ע לא הזכיר בזה כמה זמן צריך להניחם אצלו עד שיכול למכרן. ונראה פשוט שצריך להכריז קודם, ואפשר שאפילו בדבר שאין בו סימן אלא שלא זכה בו משום יאוש שלא מדעת צריך להכריז (או להמתין קצת) עד שימכרנו, ולא ימכור מיד, וכן משמע בשו"ת חבצלת השרון הנ"ל שצריך לפרסם במכתבי העתים קודם ואח"כ יכול למכרו, עיי' שם. פתחי חושן שם הערה כג

⁴¹ דעת הנמוק"י כאן, ולכאורה כן דעת הטור, וכן משמע בערוה"ש.

⁴² שו"ת מנחת אלעזר ח"ד סימן ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אין השואל רשאי⁴³ להשאיל החפץ לאחר, ואפילו ספר תורה שעושה מצוה בהשאלתו,

י. המפקיד ספר תורה אצל חברו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו אם בשבילו פתחו אסור

כל פקדון⁴⁴ העלול להתקלקל צריך השומר לטפל בו שלא יתקלקל, ואם הטיפול הוא ע"י השתמשות, מותר לו ליהנות בו אגב השימוש. ודינו כדין אבירה הנזכר לעיל.

ולפיכך המפקיד ספרים⁴⁵ אצל חברו, משתמש בהם כשיעור שלא יתעפשו, ומותר לו לקרות בהם באותה שעה⁴⁶, אבל אם קורא בהם לצרכו בלבד, הרי זה שולח יד בפקדון⁴⁷, וכן אסור לו להעתיק ממנו אפילו אות אחת⁴⁸.

יא. אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר

⁴³ שו"ע ונו"כ שמב א

⁴⁴ שו"ע ונו"כ רצב ב

⁴⁵ שו"ע ונו"כ שם כתב גבי פקדון ס"ת גוללו אחת ל"ב חודש, ואילו בסימן רסז (סעיף כ) גבי אבירה פסק אחת ל"ב יום, ועי' בסמ"ע וש"ך (שם), ובקצה"ח (סימן רצב ס"ג) כתב שאחת ל"ב יום הוא תועלת לספר, אבל אינו מתקלקל אם אינו גוללו עד י"ב חודש, ולכן גבי אבירה חייבוהו למרוח לתועלת הספר לגוללו אחת ל"ב יום, אבל בפקדון מדלא צוהו אמרינן שמחל על טרחתו, אבל ב"ב חודש חייב להתעסק שלא יתקלקל, ועפ"י מיישב מ"ש הסמ"ע שאם קורא בו בפחות מל"ב יום הוי שולח יד, אבל תוך י"ב חודש, אף על פי שאינו חייב, שולח יד לא הוי.

⁴⁶ דהוי לצרכו ולצרכה, ובהנהמ"ר (פ' אלו מציאות) משמע דדוקא בס"ת שיש בה משום מצוה מותר לצרכו ולצרכה, אבל בשאר דברים אסור משום שואל שלא מדעת, ולדבריו גם גבי כסות אין הטעם משום שמא ישכח כמ"ש התוס', אלא משום איסור גזל, וכתב דאע"ג דהוי זה נהנה וזה לא חסר, כיון שהוא שלא מדעת בעלים אפשר דהוי גזל, ואפשר שזוהו סברת הגמרא דאיבעיא בלצרכו ולצרכה, ולפי"ז הו"ל ספק גזל ואסור, ואילו לסברת התוס' במקום דליכא גזירה מותר, משום דס"ל שזה נהנה וזל"ח מותר אפילו שלא מדעת, עי' במהר"ם שיף (שם), ועי' טבעת החושן (בהשמטות לסימן צ"ז) שהביא תשובה ארוכה מספר מחנה יהודה (סימן ה) בכל המסתעף מדין לצרכו ולצרכה.

⁴⁷ שלימוד בספר הוי כתשמיש המחסרו ויש בו דיני שליחות יד.

⁴⁸ רמ"א שם, ואם העתיק אפילו אות אחת מיקרי שולח יד, ומדברי הש"ך (ס"ק לה) משמע שע"י ההעתקה מתקלקל יותר והוי כתשמיש המחסרו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר במסכת גיטין דף כט. שאין השואל⁴⁹ רשאי⁵⁰ להשאיל החפץ לאחר⁵¹, ואפילו ספר תורה שעושה מצוה בהשאלתו, אבל דבר שאי אפשר להבריהו ולכפור בו, כגון בית או ספינה, יש אומרים⁵² שמותר להשאיל, ויש אומרים⁵³ שהוא הדין שמותר לתת ספר מושאל לאחר ללמוד בו ברשותו.

⁴⁹ שו"ע ונו"כ שם שמב א ומשמע בש"ך סימן רצ"א ס"ק מד בשם הג"י שאפילו לשלוחו אסור למסור⁵⁰ ומלשון הפוסקים כאן משמע שעצם השאלה לאחר איסור הוא, ולא רק משום חיוב אחריות, וביותר משמע כן מדברי רש"י (בגיטין דף כט ע"א) שכתב שעובר על דעת המשאל ומקניטו, וכן משמע בסמ"ע (סימן שז סק"ה) שציווי חכמים הוא שלא להשאיל לאחרים. אמנם מדברי הרשב"א שהביא הרמ"א (שם) בענין בתים וספינה משמע שמעיקר הדין מותר להשאיל לאחר, ובערוה"ש תמה על הרמ"א וכתב שיש איסור בהשאלה לאחר. ומתוך דברי הרשב"א היה נלענ"ד שאף הרשב"א לא התיר אלא כשאין ידוע דעת המשאל, דאמרינן כיון שבדעתו לעשות חסד בחפץ זה, מסתמא אינו מקפיד גם אם ישאלו לאחר, פתחי חושן חלק ג פרק ט הערה כד

⁵¹ באבני מילואים (סימן כח סק"ג) הביא בשם תרוה"ד שאפילו לא נתן לו רשות להשאיל אינו אסור אלא לכתחלה, אבל בדיעבד אינו נעשה גולן, ולפי"ז אפשר שאינו חייב באונסין כגולן, וכתב האבנ"מ דהיינו כששאלו לזמן מוגבל, אבל שאל סתם, אפילו לדעת הפוסקים דסתם שאלה ל' יום, לא אמרינן כן לגבי אחר, ועי' ש"ך (סימן עב ס"ק קמ). ובפמ"ג (או"ח סימן תרלו א"א סק"ד) פשיטא ליה שהוא גול ביד שני, ולכאורה משמע כן גם מדברי המ"ז (סימן שסו סעיף ג), ולדבריו נראה שהי"ב גם באונסין כדין גולן.

ובמחנ"א (ה' שאלה סימן ו) מסתפק בעבר והשאיל לאחר אם יכול הבעלים להוציאו מיד השני, דאפשר שלכתחלה אינו רשאי אבל בדיעבד אם השאל זכות שיש לו בחפץ זה זכה השני ואין הבעלים יכול להוציא ממנו, ומצדד לומר שיכול להוציאו, ואף אינו חייב אח"כ להחזירו לראשון לימי השאלה, שמיד כשהשאלו לאחר סילק זכותו, ועי' בדבריו בה' שכירות (סימן יט, עי' להלן הערה לב), וכן משמע בבאיור הגר"א (סימן קצה ס"ק כג) במ"ש הרמ"א (שם סעיף ד) שאין קונים קנין סודר בכלי שאול, וכתב הגר"א הטעם משום שאין השואל רשאי להשאיל, וכ"ש ליתנו במתנה ע"מ להחזיר, וצ"ע דא"כ מאי ס"ד שאם השכירו לאחר שיהא השכר לשוכר (עי' להלן הערה כו), ובדברי משפ"ט (סימן קכה סק"ב) הקשה מעין זה, ועי' שו"ת רעק"א (מהדו"ג סימן לט).

⁵² רמ"א שם על פי דברי הרשב"א ובמחנ"א (הלכות שכירות סימן יט) כתב דה"ה כלים שדרכן להשאיל ולהשכיר אינו יכול לומר אין רצוני וכו', ובערך ש"י דחה דבריו. ובנה"מ (סימן עב ס"ק יז) משמע שבכל מקום שאינו יכול להבריה לא שייך לומר אין רצוני וכו'. וגם הרמב"ם (בפ"ה דשכירות) כתב שבית וספינה רשאי השוכר להשכיר לאחר, דכיון שהבעלים עמו לא שייך טעמא דאין רצוני וכו', ואילו מדברי הרמ"א בשם הרשב"א משמע שבקרקע וספינה מותר אפילו כשאין הבעלים עמו,

⁵³ שו"ע הרב (ה' שאלה סעיף ד), וגם זה עפ"י דברי הרשב"א הנ"ל שמסתמא דעת המשאל לעשות חסד גם עם זה, וכל שאינו מוציאו מרשותו לא שייך הטעם דאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר, ובשו"ע הרב כתב כן לגבי ספר, וסיים ובלבד שילמוד בו יחידי ולא עם אחר אפילו עם השואל, כי לא השאל אלא לאחד ולא לשנים, ואין לנו לעשות חסד בממונו שלא מדעתו אפילו כל שהו יותר ממה שראינו בעינינו שכבר עשה מדעתו, ע"כ, ויש לעיין בשאר הפצים בכה"ג, שמסברא דחסד נראה שאין לחלק.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכן אין השוכר⁵⁴ רשאי להשאיל או להשכיר מטלטלין לאחר, ואם השכירו לאחר ביותר ממה שמשלם למשכיר, יש אומרים⁵⁵ שהריוח למשכיר.

אולם השוכר בית לזמן קצוב⁵⁶ יכול⁵⁷ להשכירו לאחר עד סוף זמנו, אפילו שלא מדעתו של משכיר, ויש אומרים שאינו יכול להשכיר אם בני ביתו של שני מרובין משל ראשון⁵⁸, וימינו יש להתיר⁵⁹.

ואפילו כשאינו משכיר לאחרים אין השוכר רשאי להכניס אנשים אחרים שידורו עמו⁶⁰, אלא אם כן הם סמוכים על שלחנו, ואם הכניס אחרים, יש אומרים שצריך להוסיף על דמי השכירות⁶¹.

⁵⁴ שו"ע ונו"כ שם שו"ד

⁵⁵ במהנה אפרים (הלכות שכירות סימן יט) מסתפק בזה.

⁵⁶ שו"ע ונו"כ שם שמו"א

⁵⁷ וז"ל הרמב"ם (פ"ה מה' שכירות ה"ה), מכאן אני אומר... שלא אמרו חכמים אין השוכר רשאי להשכיר אלא מטלטלין שהרי אומר לו אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר, אבל בקרקע או בספינה שהרי בעלה עמה, אינו אומר כן וכו', ויש מי שהורה שאינו יכול להשכירו לאחר כלל, ויתן שכרו עד סוף זמנו, ולא יראה לי שדין זה אמת, ע"כ. ובהשגות כתב להסביר דעת היש מי שהורה משום שיש ב"א שמחריבים הבית בדירתם.

⁵⁸ וכתב בנה"מ (סימן שלג סק"ד) שאפילו רוצה להוסיף על שכירותו יכול בעה"ב לסרב, אבל בשו"ת שו"מ (מהדו"ב ח"ד סימן עז) מצדד לומר שאם מוסיף על דמיו יכול להוסיף דירין. ובשו"ת שו"מ (מהדו"ב ח"ד סימן עז) כתב בשם שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (סימן רצו) שיכול להשכיר למי שב"ב מרובין באופן שישומו ההיוק שיהא מחמת ריבוי הדירין.

⁵⁹ בכסף הקדשים מצדד לומר שלא אמרו אלא בימיהם שהיה מוטל על המשכיר לתקן כל תיקוני הבית והשוכר פטור לגמרי משום שאין דיני שמירה בקרקע, ורוב הקלקולים הם בגדר מתה מחמת מלאכה, ולכן יש קפידא מצד המשכיר בבני בית מרובין שמתקלקל יותר, משא"כ כעת שהמנהג שעל השוכר מוטל להחזיר הבית כמו שהיה, ואף מקובל שכותבין כן בשטרות, אין מקום לקפידא לב"ב מרובין, והו"ל בגדר זה נהנה וז"ל

⁶⁰ שו"ע ונו"כ שם קנד ב

⁶¹ נה"מ סימן שסג (סק"ט), לא מיבעיא כשמקבל מהם שכר דודאי שהשכר הוא של משכיר, שהרי אינו רשאי להשכיר באופן זה, אלא אפילו הרשה לאחרים לדור עמו בחנם, כיון שיש קלקול במה שבני ביתו מרובים, וגם טעמא דביתא מיתבא יתיב לא שייך כאן, שהרי אין הבית עומד ריק, וכיון שזה חסר מעט צריך לשלם כל מה שנהנה, עיין שם. וצ"ל שדרך להוסיף על שכירות לפי ריבוי בני הבית. כתב בערך ש"י דה"ה שאין השוכר רשאי להביא תינוקות ללמוד תורה מפני קלקול הבית, ובשו"ת דובב מישרים (ח"א סימן עה) דן בכיוצא בזה, וכתב דאע"ג דבסימן קנו (סעיף ג) מבואר שאין השכנים יכולים לעכב מלבא תשב"ר לחצר, אפשר דשאני שוכר משכנים שמלכלכים ומקלקלים הבית, והביא משו"ת דברי חיים (ח"ב סימן יח) שבמלמד לא שייך דינא דבר מצרא, מיהו אין ראייה משם, ואפשר דכיון שהשכירו סתם הוי דבר שבלב, אבל דבר הגלוי לכל לא הוי כדברים שבלב, מיהו בתשב"ר שהוא סגולה לבית שלא יחרב אפשר דשוב הוי כדברים שבלב, ועכ"פ הוי ספיקא דדינא, עיין שם. ועי' בנה"ג (סימן רכה הגה"ט אות נא) במי שהשכיר בית לקהל והתנה שמשכיר הבית להתפלל, ועתה רוצים הקהל להושיב שם ישיבה, שהדין עם הקהל, עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יב. הא בחד זהא בתרי ... הא בידא זהא בחוטרא

מה שהתבאר שמצא בגד⁶² של צמר⁶³ מנערו אחת לשלשים יום כדי שלא יפסד, אך לא ינערנו באופן שעלול לבא לידי הפסד ולכן לא ינערנה במקל⁶⁴ ולא בשני בני אדם.

⁶² שו"ע ונו"כ שם

⁶³ ועי' סמ"ע סק"כ שכתב בדעת המחבר שבשל פשתן לא ינערנו כלל, וכן פסק בשו"ע הרב. ופשוט שבכל בגד תלוי לפי המציאות.

⁶⁴ [מפני שמנתחין אותה וקורעין לה]. לשון הטור [שם] אלא אחד ינערה בידו, במה דברים אמורים בשל פשתן אבל בשל צמר הניעור קשה לה, כן פירש רש"י [ב"מ כ"ט ע"ב ד"ה דעמרא], והרי"ף [שם ט"ז ע"א מדפי הרי"ף] פירש להפך דבשל פשתן הניעור קשה, עכ"ל הטור. והרמב"ם כתב בפ"ג [מגזילה ואבדה הי"א] ג"כ דבכסות של צמר ינער, והיינו כהרי"ף, ואחריו נמשך המחבר. סמ"ע שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

